

Каравелова и цялото — грамадно и разнообразно — творчество на Вазова! Не току тжй появата на Вазова върху литературното поприще съвпада с епохата на най-големия устрем към социално възбуждане и политическо освобождение на страната. Още в първите прояви на своя талант Вазов долови вярно обществения пулс, бърже намери своето място между будителите на народното съзнание и в продължение на своята дълга полувековна дейност съумя да оформи с значителна пълнота нашата художествена литература, чиито доста оскъдни прояви до тогава не даваха в никакво отношение впечатление на каквато и да е закръженост.

Като се изключи първата стихотворна сбирка на Вазова, Майска китка, която — макар и доста късно (1880 г.) публикувана — е плод на младежките мечти на един още неукрепнал талант, всички по-последни негови произведения носят повече или по-малко отпечатък на съзнателно проникване от социално-проповедническата мисия на поета. Причините на подобно начало са понятни. Роден в 1850 г. в глухотата на малкия, затътен в димплите на Балкана градец Сопот; прекарващ още наивния период на своето ученичество, отначало в родния си град, а по-сетне в Калофер и Пловдив, или на своето недраговолно чиракуване по търговия в бащиния си дукаан, — Вазов бе още далеч от всяко същинско съприкосновение с действителния живот и с нуждите на народа. Освен това, през този период (началото на 70-те години) революционните и освободителни идеи на Каравелова и Ботева, както и апостолската и организаторска дейност на Левски, не бяха се оформили още напълно и не бяха добили онай популярност, която по-късно ги въздигна до могъщ фактор в културно-обществения живот на страната. Но след запознаването му с живота и идеите на българските емигранти в Ромъния през време на двукратното му гостуване там (в 1870 и 1876 г.), особено след потушаването на априлското въстание, истинския път на Вазовото творчество е напълно намерен: вместо „да българува радост с гусла в ръката“, той става певец и изразител на народните скърби и неволи. Сбирките му Пръпорецъ и гусла (1876 г.) и Тъгитъ на България (1877 г.) са плод на това ново и отсега-нататък вече присъщо направление на неговата творба. Тук Вазов се